

Şehitler Diyarı Çanakkale

A sya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan ulusal ve uluslararası ulaşımında yerini almış, beş bin yıllık tarihi ile dünya mirası varlıklarını koruyan, tanıtan, turizm ve tarım potansiyelini kullanan, saygın üniversitesi ile teknoparkı ve iki kıtayı birleştiren 1915 Çanakkale Köprüsüyle yakın geleceğin parlayan yıldızı **"ÇANAKKALE"**: Türkiye'nin kuzeybatısında, Trakya'da Gelibolu Yarımadası, Anadolu'da Biga Yarımadası toprakları üzerinde bulunan, 671 kilometre kıyı uzunluğunda sahil şeridine sahip, Anadolu'nun en batı noktası olan Bababurnu ile Türkiye'nin en batı noktası Gökçeada'daki İnce Burun, sınırları içindedir. Çanakkale'nin merkez ilçe dışında 11 ilçesi: Ayvacık, Bayramiç,

Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice'dir. Merkez İlçe'den sonra en büyük ilçesi Biga, en küçük ilçesi ise hiç köyü olmayan Bozcaada'dır. Zengin flora-faunasıyla Kazdağı 1.767 metre ile en yüksek Dağı'dır.

Çanakkale, eski çağlarda Hellespontos (Hellen'in Denizi) ve Dardanelles (Dardanos'un Geçidi) olarak anılan M.Ö. 3000'li yıllarından itibaren yerleşim alanı niteliğini koruy gelmiştir. Eski çağlardan bu yana önemli bir yerleşim merkezi olan Çanakkale; kendi adıyla anılan Boğazı sayesinde Anadolu ile Avrupa ve Akdeniz ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlayan iki geçit bölgesinden biri olmuştur.

Çanakkale Boğazı yörede yaşayan topluluklara ekonomik ve askeri avantajlar sağlamış, onlar da uygarlık alanında çağdaşlarını geçmişlerdir. Ancak bu durum, yöreyi çeşitli göç ve hakimiyet hareketlerinin hedefi haline getirmiştir. Homeros'un, "İlyada"sından günümüze kadar ulaşan ve Troya Savaşı olarak adlandırılan savaş bunların en bilinenidir.

Farklı zamanlarda; Lydia Krallığı'ndan Perslere, Makedonya Kralı Büyük İskender'den Romalılara, Bizanslılardan Osmanlı İmparatorluğu'na kadar yerleşmek ya da fetih amacıyla farklı toplulukların bölgeye hâkim olmaları yoğun bir kültür alış-verişi yaşanmasına sebep olmuştur. Yüzyıllar boyu sürmüş olan bu tarihsel ve kültürel

Bogaz Ve Nusret Mayın Gemisi

Namazgah Tabyası

Seyit Onbaşı-Mecidiye Tabyaları

devinim, oldukça renkli bir kültür mozaiği ile zengin tarihsel bir derinlik ortaya çıkarmıştır.

İSTİKLAL UĞRUNDA CAN VEREN MEHMED'İN EBEDİ İSTARAHATGAHI: ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALANI

Namazgah Tabyası

Çanakkale İskeleden feribot ile Tarihi yarımada'ya ayak basıldığında Kilitbahir Kalesi'nin güneydoğusunda bu bölgenin en büyük tabyası görülmektedir. Abdülaziz tarafından yaptırılan tabyada yirmi altı bonet ve aralarında irili ufaklı onaltı top yatağından oluşmaktadır. Deniz savaşları ile ilgili belgesel film oynatılmakta, deniz savaşında batırılan gemilerin maketleri ile kazı sırasında çevrede bulunan savaş malzemeleri sergilenmektedir.

Seyit Onbaşı-Rumeli Mecidiye Şehitliği ve Mecidiye Tabyaları

Yolun sağ tarafında ilerlediğimizde, Rumeli Mecidiye Şehitliği ve Tabyaları karşımıza çıkar. 18 Mart günü yapılan müthiş bombalama sonucu hayatını kaybeden şehitlerimiz,

hemen sol taraftaki Mecidiye Şehitliği'ne gömülmüşlerdir. Güneye doğru uzanan ikinci tabyada, Seyit Onbaşı ve Niğdeli Ali'nin gayretleriyle 276 kilogramlık mermiyi taşıdığı heykeli görürüz.

Havuzlar Şehitliği

Seyit Onbaşı heykelinden yaklaşık iki kilometre sonra çeşmelerden akan suların toplandığı Havuzlar Bölgesi'ne geliriz. Bu havuzlardan biri günümüze ulaşmıştır. 12 Haziran 1915 günü Kerevizdere Muharebeleri'nde şehit olan, iki subay ve sekiz askerin kemikleri, 1961 yılında bir dernek tarafından buraya gömülerek, altı metre yüksekliğinde bir anıt şehitlik düzenlenmesi yapılmıştır.

Soğanlıdere Şehitliği

Kıyı boyunca 2 kilometre daha gittiğimizde, sol tarafta Karanfil Burnu'nu,

Soğanlıdere Şehitliği

sağ taraftaki yükselti üzerinde de Baykuş Bataryası'nı görürüz. Soğanlıdere Vadisi'ne girdiğimizde 7. Tümen Hastane'sinde tedavi edilirken şehit olan 600 askerimiz için yaptırılan Soğanlıdere Şehitliği'ni görürüz.

Şahindere Şehitliği

Soğanlıdere Vadisi'nden tırmanarak, sağ tarafımızdaki Behramlı köyü yakınından geçip Şahindere Şehitliği'ne ulaşırız. 1969 vatan evladı için yapılan bu şehitlikte, gerçek, kefen-siz gömü yerleri mevcuttur.

1915 Hilâl-i Ahmer Hastanesi Sergisi

Çanakkale Muharebeleri'nde çarpışmaların en ateşli günlerinde yaralı sayısı günde dört bini buluyordu. Cephede bir asker yaralandığı anda yarasının şiddetine göre 24 saat için de sıhhiye erleri ve teskerelerin yardımıyla siperlerin hemen gerisindeki yaralı yuvalarına getirilirdi. Buradan gerektiğinde basit de olsa ameliyatların yapılabilirdi. Sıhhiye bölüklerinin ya da taburlarının kıta sargı yerine getirilirdi. Kıta sargı yerlerinde ilk müdahalesi yapılan ağır yaralıları derhal arabalar ile büyük sargı yerlerine (ağır

Havuzlar Şehitliği

Şahindere Şehitliği

Hilal-i Ahmer Hastanesi Sergisi

mecruhin hastaneleri) hafif yaralıları ise ilgili merkezlere (hafif mecruhin hastaneleri) gönderilirdi. Bunlardan birisi de Hilal-i Ahmer Hastanesi'dir.

Şehitler Abidesi

Gelibolu Yarımadasının uç kısmında, Morto Koyu gerisinde yükselen Hisarlık Tepe üzerindedir. Çanakkale Savaşlarında şehit olanların hatırasına inşa edilmiştir. Temeli 19 Nisan 1954 tarihinde atılmış ve 21 Ağustos 1960 tarihinde ziyarete açılmıştır. Ana kaidenin ayaklarındaki rölyefler 2002 yılında tamamlanmış, 2004 yılında tören alanı ve sembolik şehitlikte değişiklikler yapılmıştır. 2005 yılında restorasyondan geçen anıt, 2007 yılında bulunduğu alana yeni şehitlik inşa edilmesiyle son şeklini almıştır.

Yüksekliği 41.70 m olan abide, 625 metre karelik bir alanda dört ayak üzerinde yükselmektedir. Uzaktan bakıldığında Mehmetçğin "M" harfi şeklinde görülmektedir. Abidenin tavanına mozaikten bir Türk Bayrağı işlenmiştir.

Abidenin girişinin sol tarafında ise 1992 yılında yaptırılan sembolik şehitlik, yurdumuzun her köşesinden Çanakkale'ye koşarak en kıymetli varlıkları olan canlarını feda eden aziz şehitlerimiz için yaptırılmıştır.

Şehitliğin giriş kapısının hemen sağında Gazi Mustafa Kemal'in 1934 yılında yabancı askerlere hitaben yazdığı ve Anzak Günü'nde okunan sözleri yer almaktadır:

"Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır."

Fransız Mezarlığı ve Anıtı

Şehitler Abidesi'nden deniz kıyısına indiğimizde, Fransızların karargâhı olarak kullandıkları "Morto Koyu"na, kuzey tarafta yapılan mezarlığa

Şehitler Abidesi

Fransız Mezarlığı ve Anıtı

İngiliz Helles Anıtı

ve kuzey bölgesine 1930 yılında yapılan "Fransız Anıtı"na ulaşırız.

Seddülbahir Kalesi

Fransız Mezarlığı'nın batısındaki "Kanlı Dere" üzerinden geçtiğimizde, sağ tarafımızda Skew Bridge Ceme-tery, yaklaşık bir kilometre kuzeyinde de Redoup Cemetery görülür. Geriye dönüp güneye doğru ilerlediğimizde Seddülbahir Köyü'ne geliriz. Burada Hatice Turhan Valide Sultan'ın yaptırdığı kaleyi görürüz. Bu kale 3 Kasım 1914 tarihinde bombalandığında kalenin cephaneliğinin havaya uçması

sonunda verdiğimiz seksen altı şehidin yattığı yeri görürüz.

İngiliz Helles Anıtı

Seddülbahir Köyü'ndeki Savaş Eserleri Müzesi'ni gördükten sonra, güney-batya doğru yöneldiğimizde, Gelibolu Yarımadası'nın en ucundaki Gözcü Baba Tepesi'nde, İngilizlerin en anlamlı anıtlarından biri olan Helles Anıtı yükselir.

Sargı Yeri (Zığındere) Şehitliği

"Son Ok Anıtı"nın yanından Zığındere Vadisi'ne ineriz. Buradaki en

Seddülbahir Kalesi

Zığındere (Sargı Yeri) Şehitliği

büyük açık hava hastanelerimizden biri olan sargı yeri, düşman uçaklarından atılan el bombaları ve gemilerden atılan mermilerle şehit edilen çok sayıda doktor askerimizin anısına düzenlenmiştir.

Nuri Yamut Anıtı

Sargı Yeri Şehitliği'nden güney-batıya doğru gittiğimizde Nuri Yamut Anıtı ile karşılaşırız. Zığındere Muharebelerinde ölen yaklaşık onbin vatan evladının anısına, 1943 yılında, Nuri Yamut Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi (Simülasyon Merkezi)

Kabatepe Tanıtım Merkezi'nin yerine hizmete açılan "Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi"nde "Çanakkale Savaşları" sebepleri, oluşumu ve gelişimi anlatılmaktadır.

Avustralya Anıtı (Lone Pine)

Kanlı Sırt Kitabesi'nin yanından tırmandığımızda onbeş metre yüksekliğindeki Avustralya Anıtı ile karşılaşırız. Avustralya ve Yeni Zelanda askerleri için yapılan bu anıtta, her sene 25 Nisan günü, dini törenler ve kutlamalar yapılmaktadır.

57. Piyade Alayı Şehitliği

Kuzey yönüne doğru ilerlediğimizde Gazi Mustafa Kemal'in 25 Nisan 1915 günü "Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum..." komutu ile taarruz eden ve tamamına yakını şehit düşen 57. Alay'ımızın askerleri yatmaktadır.

Conkbayırı Mustafa Kemal Zafer Anıtı

Mustafa Kemal'in hücum emrini verdiği Conkbayırı'nda, elinde kırba ve boynunda dürbünüyle görkemli bir heykeli bulunmaktadır.

Anzak Törenleri Kutlama Alanı

Arıburun Yarıları'nın tam alt bölümünde Anzak Tören Alanı bulun-

Nuri Yamut Anıtı

Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi

Avustralya Anıtı (Lone Pine)

57. Piyade Alayı Şehitliği

Conkbayırı Mustafa Kemal Zafer Anıtı

Anzak Törenleri Kutlama Alanı

Kireçtepe Jandarma Şehitliği

maktadır. Bu alanda her yıl 25 Nisan günü sabahı "Şafak Törenleri" düzenlenmektedir.

Kireçtepe Jandarma Şehitliği

Kuzeye doğru yolumuza devam ettiğimizde ulaştığımız Kireçtepe'de, Gelibolu Jandarma Komutanı Kadri Bey ve jandarma erlerinin gerçek mezarları bulunmaktadır.

Bigalı Köyü ve Atatürk'ün Müze Evi

Kireçtepe'den geriye dönerek, Büyüyük Anafartalar Köyü Sembolik Şehitliği'ne uğrarız. Kocadere Şehitliği'nden Bigalı Köyü'ne ulaşırız. Mustafa Kemal'in 19.Tümen Komutanı olarak, yaklaşık, bir hafta kaldığı ev "Atatürk Müze Evi" olarak ziyarette açıktır.

Bigalı Kalesi

Çanakkale Muharebeleri sırasında 3. Kolordu'nun silah tamirhanesi olarak kullanılan ve 2022 yılında

Bigalı Köyü ve Atatürk'ün Müze Evi

Bigalı Kalesi

restorasyonu tamamlanan Bigalı Kalesi 200 yıllık tarihe sahiptir.

Şehit Yakınları ve Gazi Evi

Ülkemizde bir ilk olan Şehit Yakınları ve Gazi Evi ile; şehitlerimizin hatıralarının yaşatılabilmesi aynı zamanda gazilerimize yönelik sosyal faaliyetlerin yürütülmesi adına Şehitler Diyarı Çanakkale'nin ismine yaraşır şekilde tarihsel ve kültürel anlam-

Şehit Yakınları ve Gazi Evi

daki geçmişine de daha fazla anlam katılması için 81 ilimizin şehit yakınları ve gazilerini bu topraklarda ağırlamak, sosyal anlamda desteklenmesi ve toplumdan kopmamaları amacıyla bir araya gelmeleri sağlanarak sorunlarına ortak olmak ve aralarındaki iletişim ve dayanışmayı güçlendirerek toplumsal duyarlılığın artırılması yönündeki etkinliklere ev sahipliğine hazırdır.

Tarihin Derinliğinde Yaşayan Şehir

HOMEROS'UN İLYADASI'NDAN GELEN ANTİK KENT TROYA

Troya Ören Yeri Çanakkale il merkezinin 30 km. güneyinde, kıydan yaklaşık 4.5 km içerdedir. Antik kent 1996 yılında Milli Park olarak ilan edilmiş ve 1998 yılında da UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır. Troya, MÖ.3000'den MS. 500'lere kadar yerleşimin olduğu bir kenttir. Gerçekleştirilen kazılarda burada 10 farklı kent katmanı ve 50'den fazla yapı evresi tespit edilmiştir. Ören yerindeki kalıntılar arasında; surlar, tapınak, bir giriş bölümü ile arkada ana odadan oluşan megaron tarzı yapı, kanalizasyon sistemine ait borular ve odeon gibi kamusal yapılar bulunmaktadır.

Troya'nın önemi, Homeros'un İlyada Destanı'nda anlattığı Troya Savaşı'na sahne olmasıdır. İlyada Destanı, Troya Savaşı efsanesinin küçük bir bölümünü kapsamaktadır. Anadolu'da tarih öncesi döneme ait ilk sistematik kazı da Troya'da başlamıştır. İlk kez 1868 yılında Heinrich Schlieman tarafından kazılmıştır.

DÜNYADA GÖRÜLMESİ GEREKEN 100 YERDEN BİRİ OLAN ÖDÜLLÜ: TROYA MÜZESİ

"2018 Troya Yılı"nda ziyarete açılan Troya Müzesi'nde Homeros'un İlyada Destanı ile tarihe geçmiş Troas Bölgesi'nde iz bırakan Troya ve kültürlerinin yaşamı ve arkeolojik tarihi kazılardan çıkan eserler aracılığıyla anlatılmaktadır.

Ziyaretçiler müzeyi gezerken yedi başlığa bölünmüş bir hikâyeyi takip etmektedirler: Troas Bölgesi ve Arkeolojisi, Troya'nın Tunç Çağı, İlyada Destanı ve Troya Savaşı, Antik Dönemde Troas ve İlion, Doğu Roma

ve Osmanlı Dönemi, Arkeoloji Tarihçesi, Troya'nın İzleri.

Troya Antik Kenti'nin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi'ne kabulünün 20. Yılı kutlamalarının yapıldığı ve "2018 Troya Yılı" olarak ilan edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığımızın kıymetli müze projelerinden biri olan Troya Müzesi 18 Mart 2019 yılında Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN'ın teşrifleri ile resmi olarak ziyarete açılmıştır. Ülkemize değer katmak ve güçlü, küresel bir müze markası yaratmak hedefi ile "Troya Müzesi" adına bugüne kadar birçok yarışma projelerine başvuruda bulunulmuş ve "En Başarılı Müze", "Troya Müzesi Avrupa Yılın Müzesi Özel Takdir Ödülü", "Özel Takdir" ve "Dünyada Görülmesi Gereken 100 Yer" gibi birçok ödül almıştır.

Kadim ve Mitolojik Kùltürlerin Günümüzle Buluştuđu Yer

DÜNYADA İLK FELSEFE OKULUNUN AÇILDIĐI BİLGİ BAHÇESİ: ASSOS (BEHRAMKALE) ANTİK KENTİ

Assos, Çanakkale'nin 87 km. güneyinde, Ayvacık ilçesi Behramkale Köyü sınırlarında bulunan antik bir liman kentidir. Aynı zamanda bir öğretim merkezi olarak bilinen Assos'ta, ilk çağın ünlü filozofu Aristoteles bir felsefe okulu kurmuş zooloji, biyoloji ve botanik konularında da önemli araştırmalar yapmıştır.

Doğu Batı olmak üzere iki girişı olan antik kent, eski bir volkan konisi üzerine kurulmuş olup, güneye doğru uzanan teraslar üzerindeki yapı topluluklarından oluşur. Kentin etrafını çeviren 4 km'lik surların önemli bir bölümü bugün hala ayaktaadır. Akropol'de yer alan Athena Tapınağı, Arkaik Çağ'da inşa edilmiş Anadolu'nun en eski Dor tapınaklarından biridir. Denize yönelik muhteşem manzarasının yanında bu tapınak, mimari anlamda hem Dor/ Yunan hem İon / Anadolu özelliklerini yansıtmaması bakımından Ege'nin iki yakasının kültürel bir sentezini oluşturur.

Akropoldeki bu tarihi kalıntılar arasında Athena Tapınağı, Edremit Körfezi'nin gün batımında büründüğü muhteşem manzaranın izlenebileceğı en uygun mekandır. Buradan denize doğru inildikçe agora (çarşı),

Asoss Antik Kenti Gymnasium ve Tiyatro

gymnasium (düşünsel ve bedensel eğitim merkezi) tiyatro, bouleuterion (kent meclisi binası) ve nekropol (antik mezarlık) sıralanmaktadır. Antik dönemde tragedya ve komedy gibi oyunların oynandığı 4000 seyirci kapasiteli tiyatronun büyük bölümü korunmuş durumdadır.

Akropolün hemen kuzey köşesinde Osmanlı Sultanı I.Murat'ın 14. yüzyılda yaptırdığı tek kubbeli cami bulunmaktadır.

Assos henüz bozulmamış doğal çevresi, denizi, otel, pansiyon ve Kadırga Koyu'ndaki uzun ve temiz sahilleri ve köyü ile hemen her yaştaki ziyaretçinin isteklerine cevap verebilecek nadir bir ören yeridir.

ZEUS ALTARI

Homeros, İlyada Destanında Tanrıların İda Dağında yaşadıklarından ve Troya (Truva) Savaşını buradan izleyip yönettiklerinden söz eder. Tanrılar Tanrısı Zeus'un da burada

Asoss Antik Kenti Antik Liman

yaşadığı ve savaşı izleyip yönettiği yine bu destanda yer alır. Bölgede çalışma yapan araştırmacılar da bu yüksek, denize ve Edremit körfezine hakim bir tepe üzerine inşa edilen mekanın baş tanrı Zeus'a ait olduğunu düşünmektedirler.

Dede Tepe üzerinde bulunan Zeus Altarı olarak tanımlanan alan, kaya kütesinin işlenmesiyle oluşturulmuştur. Bu kaya kütesine kayaya oyuk basamaklardan oluşan merdiven ile çıkılmaktadır. Sunak nişleri, oturma platformları ve içi oyularak oluşturulan sarnıç mekanı bulunmaktadır.

ALEKSANDRIA TROAS ANTİK KENTİ

M.Ö. 4. yüzyılın sonlarında tek gözlü Antigonos tarafından Antigoneia adıyla kurulmuştur. Kısa bir süre sonra M.Ö. 3. yüzyılın başlarında Makedon Lysimakhos tarafından Aleksandria Troas adıyla tekrar kurulmuştur. şehir kurulurken, etrafında yeralan Gargara, Hamaksitos,

Asoss Antik Kenti Athena Tapınağı

Zeus Altarı

Alexandria Troas Antik Kenti

Parion Antik Kenti

Kemerdere Tarihi Su Kemer

Tarihi Mıhlı Köprüsü

Neandria, Kolonai, Larisa, Kebren ve Skepsis kentlerinin halkları buraya yerleştirilmiştir. Aleksandria Troas, kapsadığı şehir alanıyla Anadolu'nun en büyük kentlerinden biridir. Alexandria Troas'ın simgesi olan Herodes Attikus Hamamının cephesi yaklaşık 100 m. olup, Anadolu'da bugüne değin bilinen en büyük hamam yapısıdır.

PARİON ANTİK KENTİ

Parion (Kemer Köyü) bir liman kentidir. Homeros'un destanlarında adı

geçmez ancak antik yazarlardan Strabon, şehrin kuruluş tarihine M.Ö. 675-650 yılları olarak not düşer. Herodot ve Ksenophon da kentten bahseder. Bugün Kemer köyündeki Parion, geniş bir alana yayılmış, çoğu toprak altında kalmış kalıntıları ile dikkat çekicidir.

KEMERDERE TARİHİ SU KEMERİ

Çanakkale Merkez Civler Köyünde bulunan ve M.Ö. 31- M.S. 68 İlihus - Kladiuslar dönemine ait olduğu

tahmin edilen tarihi su kemeri tarih severlerin ilgisine sunulmaktadır.

TARİHİ MIHLI KÖPRÜSÜ VE ŞELELESİ

Ayvacak'a bağlı Küçükkuyu'dadır. Mıhlı Çayı'nın bulunduğu bölgede, su yolları ve taşları aynen muhafaza edilerek restore edilmiş eski bir değirmene Roma döneminden kalma kemerli bir köprü eşlik etmektedir. Değirmenin birkaç km. ilerisinde bir gölet ve bu gölete akan harika Mıhlı Şelalesi bulunmaktadır.

Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı

Ünlü Çanakkale türküsünden dolayı Çanakkale'ye gelenlerin ziyaret etmek istedikleri mekanların başında Aynalı Çarşı gelmektedir. Günümüze erişebilmiş orijinal kapısı ve kitabesiyle dikkat çeken bu çarşının, türküde adı geçen Aynalı Çarşı olduğu düşünülmektedir. Ancak kitabesinde Aynalı Çarşı adı geçmemektedir. Çarşının

kırmızı taştan yapılmış kapısı kemerli olup, kemerin kilit taşı, kabartma çiçek desenleriyle süslenmiştir. Kemerin üstünde yer alan kitabe çarşı hakkında bilgi veren en önemli belgedir. Osmanlıca, İbranice ve Fransızca olmak üzere üç dildedir. Osmanlıca kitabede günümüz Türkçesiyle şöyle yazmaktadır:

"Adaletliliği ile tanınan Sultan Gazi ikinci Abdülhamid efendimiz hazretlerinin lütuf ve sahip çıkmalarıyla kendine bağlı musevi uyruğundan İlyo Halyo kullarının çabalarıyla yaptırılmış ve gönülde yer tutan çarşıdır. Yıl Hicri Muharrem 1307 (Kasım Aralık 1889)".

Kaleler Şehri Çanakkale

Kilitbahir Kalesi

Kale-i Sultaniye (Çimenlik Kalesi)

Bozcaada Kalesi

Çanakkale’de tarihin çeşitli dönemlerinde inşa edilmiş 20 adet kale bulunmaktadır.

KİLİTBAHİR KALESİ

Tarihi Yarımada’ya ayak basıp Kilitbahir yerleşim alanına doğru devam ettiğimizde, sağda Değirmen Burnu Tabyası, sol taraftaki iskelenin yanında Yüzbaşı Tahir Bey Anıtı’nı görürüz. Sağ taraftaki tepelere doğru baktığımızda, 55 metre yüksekliğindeki “Mehmetçik Silueti”ni görürüz. Sağ taraftaki “Kaşıkçı Dede” mezarının yanından ilerleyerek, Kilitbahir Kalesi kapısından geçmiş oluruz. Aynı dönemde yapılmış olan Kale-i Sultaniye 1200 metre karşısındadır. Kanuni döneminde gözetleme amaçlı olarak yapılan “Sarı Kule”de, savaş eserleri sergilenmektedir.

KALE-İ SULTANİYE (ÇİMENLİK KALESİ)

Kale-i Sultaniye veya Çimenlik Kalesi, 1452’de Fatih Sultan Mehmet döneminde Çanakkale Boğazı’nın Asya tarafına dikilmiştir. Kalenin tam karşısında, Boğaz’ın Avrupa yakasında Kilitbahir bulunmaktadır. Kale, 30 topla donatılarak Boğaz’ın 1.250 metrelik genişliği top menzili içine alınmıştır. Kale 1551 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından güçlendirildi. Venedik’le süregelen Girit Savaşı sırasında yenilendi, Napolyon Savaşları sırasında III. Selim tarafından tekrar baştan aşağı yenilendi. Kale-i Sultaniye I. Dünya Savaşı’na kadar Çanakkale Boğazı’nın savunulmasında kilit rol oynamıştır.

Deniz tarafı duvarları 19. yüzyıl sonlarında müstakhem bir duvar yerine

bir sıra top mevzisi olarak yeniden inşa edildi. Bu nedenle kale, 1915’te İngiliz ve Fransız gemilerinin hedefi oldu. 18 Mart 1915’te İngiliz gemisi Queen Elizabeth’ten atılan ve kuzey sur duvarında açtığı 2 metrelik delik içinde patlamadan kalan top mermisi de hala düştüğü yerdedir.

BOZCAADA KALESİ

Bozcaada’ya feribotla ulaşırken tüm görkemiyle sizi karşılayan kalenin, Venedik, Ceneviz ve Bizanslılar döneminden beri kullanıldığı bilinmektedir. Ana kapısındaki tamir kitabesinden, kalenin, II. Mahmud döneminde 1816 yılında adeta yeniden yaptırıldığını anlamaktayız. Kalenin iç bölümünde Bozcaada ile ilgili tarihi ve etnografik eserlerin görülebileceği bir sergi mekânı bulunmaktadır.

Tarihin Muhafız Kenti

DENİZ MÜZESİ

Çanakkale Deniz Müzesi; Çanakkale il merkezinde 1915 Deniz ve Kara Savaşları’nın anlatımına yönelik bir bilgilendirme kompleksinin bulunmaması nedeniyle bu ihtiyacı karşılamaya yönelik çalışmalar sonucunda 18 Mart 1915 Deniz Zaferinin 67. yıl kutlama programı kapsamında kurulmuştur.

18 Mart 1915 Deniz Zaferi’nin kahramanı olan Nusrat Mayın Gemi-

Deniz Müzesi

Deniz Müzesi

si’nin İstanbul Tersane Komutanlığınca 1/1 ölçekli tıpkı yapımının park içinde özel olarak hazırlanan

platformuna yerleştirilmesi ile müzenin mekansal yapılması tamamlanmıştır.

Anadolu Hamidiye Tabyası Çanakkale Savaşları Tarih Müzesi

ANADOLU HAMİDİYE TABYASI ÇANAKKALE SAVAŞLARI TARİH MÜZESİ

Hamidiye Tabyası, Padişah II. Abdülhamid zamanında yaptırılmıştır. 1892 yılında Boğaz tahkimatını güçlendirmek amacıyla topçu birliği olarak hizmete girmiştir. Anadolu Hamidiye tabyasının inşası 1886 yılında başlamıştır. Sahil hattına paralel olarak yapılmıştır. Her bonet, çift duvarlı ve çift tavanlıdır. Arka tarafa bir kapı ve birde iki pencereyle açılmaktadır. Havalandırma bacalar vasıtasıyla yapılmaktadır. Bonetler topların yanlarında yer almaktadır.

MİLLİ ŞAİRİMİZ MEHMET AKİF ERSOY MÜZE EVİ

1873 yılında dünyaya gelen milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un çocukluk yıllarının geçtiği Bayramiç İlçesinde Karşıyaka Camisi'nde görev yapan babası ile birlikte ailesinin yaşadığı ev 2016'da yeniden inşa edilmiştir. İki katlı bu ev, Vatan Şairi Akif'in anılarının yaşatılması amacıyla müzeye dönüştürülmüştür. Mehmet Akif Ersoy Müze Evi haftanın 7 günü ziyarete açık olarak ziyaretçilerini beklemektedir.

Mehmet Akif Ersoy Müze Evi

Bayramiç Hadımoğlu Konağı

BAYRAMIÇ HADİMOĞLU KONAĞI

Bayramiç'teki restorasyon çalışmaları devam eden Hadımoğlu Konağı 17. yüzyıla ait nadir Türk evlerinden biridir. Konağın kitabesinden anlaşıldığına göre 1795-96 tarihlerinde yapılmıştır. Kitabede sadece Maşallah 1211 yazısı vardır. Ne yapan ne de yaptıran belirtilmiştir. Bu dönemde Bayramiç'te en önemli yönetici, Hadımoğlu sülalesinden Hadımzade Osman Bey'dir.

Camii Kebir Mahallesinde iki sokağın kesiştiği köşedeki konağın, kuzeybatıda iki katlı kemerli girişinden avlusuna girilmektedir. İki katlı konak bahçenin güneyindedir. Konağın her iki katı da aynı plandadır. Ortada bir salon ve salonun iki ucunda bulunan odalardan meydana gelmektedir. Üst örtüsü ahşap ve kiremit kaplıdır.

YENİCE TÜRK EVİ ETNOGRAFYA MÜZESİ

Müze, 1997 yılında İlçe merkezinde, Kültür ve Gençlik Merkezi içerisinde açılmıştır. Etnografik özellikler taşıyan ve yörede kullanılmış olan tarım aletleri, yöresel kıyafetler, mutfak eşyaları, toprak ve bakır kaplar, yöreye ait el dokuması halı ve kilimler,

Yenice Türk Evi Etnografya Müzesi

Adatepe Zeytinyağı Müzesi

Adatepe Zeytinyağı Müzesi

çeyiz sandıkları ile etnografik takılar sergilenmektedir.

SAĞLIK KAYNAĞI ZEYTİNYAĞI MÜZESİ-ADATEPE

Küçükkuyu'nun Çanakkale girişinde yer alan müze 2001 yılında eski bir sabunhaneden müzeye dönüştürülmüş güzel bir mekandır. Bahçesinde ise zeytinden üretilmiş pek çok ürün satılmaktadır. Müze haftanın yedi günü 08.30-18.30 saatleri arasında açık olup giriş ücretsizdir.

GELİBOLU TARİHİ SUALTI MÜZESİ (PARKI)

Çanakkale Savaşları'nın yaşandığı Tarihi Gelibolu Yarımadası'nda, 107 yıl önce batan savaş gemileri, "Gelibolu Tarihi Sualtı Parkı" ile turizme kazandırıldı. Pek çok hikâye saklayan Çanakkale'nin destansı batıkları, I. Dünya Savaşı temalı ilk sualtı parkı olma özelliğini taşıyor.

Gelibolu Tarihi Sualtı Müzesi

İnanç Turizmi

GELİBOLU MEVLEVİHANESİ

17. yüzyılda kurulan mevlevihane çeşitli dönemlerde onarımlar görmüş, 1899- 1900 yıllarında Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde yeniden inşa edilmiştir. 1920'de Yunan işgalinde cephanelik olarak kullanılmış ve tahrip olmuştur. Restorasyonu tamamlandıktan sonraki son görünümüyle eklektik bir üslubu yansıtır. Plan bakımından Galata Mevlevihane'sine benzemektedir. Günümüzde hem en geniş araziye hem de en büyük Semahane'ye sahip olan dünyanın en büyük Mevlevihane'si olarak mevlevi törenlerine ev sahipliği yapmaktadır.

GELİBOLU TÜRBELERİ

Gelibolu, bünyesinde barındırdığı çok sayıda türbe sebebiyle Türbeler Şehri unvanını hak etmektedir. Bu türbelerin bir kısmının denizcilere ait olması da ayrıca dikkate değerdir. Bazı türbeler anıtsal birer yapı iken, bazıları daha sadedir. Bu türbelerin en bilinenleri: Bolayır Gazi Süleyman Paşa Türbesi , Hallac-ı

Mansur Türbesi, Kaptan-ı Derya Saruca Paşa (?-1454) Anıt Mezarı, Sinan Paşa Türbesi, Kalender Baba (?-1384) Türbesi, Bayraklı Baba (?-1410) Anıt Mezarı , Çilehane, Ece Bey Türbesi ve Karainebeyli Köyü, Kalafat Mehmet Paşa (?-1793) Mezarı, Kaptan-ı Derya Emir Ali Baba Anıt Mezarı, Kaptan-ı Derya Hüsamettin Paşa Mezarı, Kaptan-ı Derya Güzelce Kasım Paşa Mezarı, Hüseyin Becce Gazi Mezarı, Alaettin Kalfa Türbesi, Hocahamza Türbesi, Fransız Mezarlığı, Namık Kemal'in Mezarı'dır.

YALI CAMİİ

Kent müzesinin karşısında yer alan Yalı Camii kare planlı, kırma çatılıdır. Kuzey kapısının üzerindeki mevcut mermer onarım kitabesinden anlaşıldığına göre Tavl Ahmet Paşa tarafından yaptırılan ilk caminin yanması üzerine 1854 yılında Miralay Halil Bey'in gayretleriyle yenilenmiştir. Çok sayıda lahdin yer aldığı küçük bir haziresi de bulunmaktadır.

BİGA ULU CAMİ

Manisa Sancak Beyi Şehzade Mehmed' in (Fatih Sultan Mehmed) Biga'da bir gece misafir kalıp, kasabanın camisi ve hamamı bulunmadığını öğrenince yapılmasını istediği, şimdiki Ulu Cami ile önceleri Belediye Hamamı denilen hamamın yapıldığı rivayet edilmektedir. Caminin ön tarafında, ince işçilikli mezar taşları ile ilgi çeken birçok mezar bulunmaktadır.

YENİCE ISSIZ CUMA CAMİİ

Seyvan köyü sınırlarındaki Issız Cuma camii yörenin en erken tarihli camisidir. Adı gibi ıssız bir yerde konumlanmıştır. Çevresinde caminin dışında hiçbir mimari yapı yoktur.

BOZCAADA KİMİSİS TEODOKU RUM ORTODOKS KİLİSESİ

Bozcaada'nın neredeyse her yerinden görülebilen bir çan kulesi bulunan, Rum Ortodoks Cemaatine ait Meryemana Kilisesi Rum mahallesi'nin tam ortasında yer almaktadır ve ibadete açıktır.

Tarihle Yaşayan Köylerimiz

AYVACIK YEŞİLYURT KÖYÜ

Ayvacık ilçesine 21 km uzaklıkta, Kazdağları'nın eteklerindedir. Yakındaki Nusratlı'dan çıkarılan taşlarla yapılmış evleri doğayla uyum içerisinde

AYVACIK ADATEPE KÖYÜ

1924 yılındaki nüfus mübadelesine bağlı tutulan köylerden biridir. Köyün denize bakan tarafında Zeus Altarı olarak bilinen sunak yer almaktadır. 1989 yılında

sit alanı ilan edilen Adatepe köyü günümüzde de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından koruma altındadır.

BABAKALE OSMANLI KÖYÜ

Bu yerleşim, geçmişi ve barındırdığı mimari yapılarıyla ilgi çekmektedir. Burası aynı zamanda Asya Kıtası'nın da en batı ucudur. Babakale Kalesi, ülkemizin en batı ucundaki Osmanlı kalesidir. Osmanlı Devleti'nin tarihinde inşa ettiği son kale olması bakımından da özel bir yere sahiptir.

Bu döneme ait Ulu Cami, çifte hamam ve çeşmeleriyle bezeli olan köy kalenin etrafında gelişmiştir.

Günümüzde Babakale, nefis balıkları ve geçmişi 1700'lü yıllara dayanan el yapımı bıçaklarıyla, tarihi ve benzersiz doğasının kazandırdığı haklı ününe ün katmıştır.

GÖKÇEADA RUM KÖYLERİ

Dereköy, Kale Köy, Tepeköy, Zeytinli, Eski Bademli olmak üzere adada 5 Rum köyü vardır. Kentsel sit alanı olan bu köylerin mimari dokusu korumaya altındadır.

Efsaneler Dağı İda (Kazdağları)

Antik çağlarda "İda Dağı" olarak anılan Kazdağı, sık ormanları ve madenleriyle antik çağ insanının barınma ve ısınma gibi ihtiyaçlarını karşılamıştır. Kazdağı Milli Parkı'na girişler, doğal yaşamın güvenliğini sürdürebilmek için, izne tabidir. Homeros'un İliada destanıyla dünyada adını duyurmuş olan İda, eşsiz bir çeşitliliğe sahip bitki örtüsü, faunası ve kültür varlıkları ile bir dünya mirasıdır.

Mitolojiye göre Troya Savaşında hakemlik görevi üstlenen Gök Tanrı Zeus, savaşı İda Dağı'nın doruklarında tapınak ve sunağının da bulunduğu Gargaron zirvesinden izler.

İda Dağı efsaneleri içerisinde en bilineni dünyanın ilk güzellik yarışmasına dair olanıdır. İda ile ilgili Afrodit-Ankhises ve Ganymedes gibi başka mitolojik efsaneler de vardır. Sarıkız Efsanesinden etkilenen yöre halkı her yıl Ağustos ayında Sarıkız'ı ve babasını anmak için Sarıkız Tepe ve Baba Tepeye çıkarlar.

AYAZMA TABİAT PARKI

Bayramiç'e 23 kilometre uzaklıktaki Ayazma Kazdağı eteklerinde bulunan bir doğa harikasıdır. Mesire yeri olarak düzenlenmiş olan Ayazma'da küçük bir şelale her mevsim önündeki gölete su taşır. Her yıl Ağustos ayın-

OPET TROYA TEVFİKİYE ARKEOKÖY

OPET tarafından yapılan çalışmalarla, Tevfikiye Köyü, Troya dönemini yaşatan atmosferi, binaları ve figürleri ile tarihi ve mitolojik değerleri ile açık hava müzesi niteliğinde arkeo- köye dönüştürüldü.

OPET TROYA ÇIPLAK ETNOKÖY

Troya Milli Parkı bölgesinde yer alan Çıplak köyünde antik dönemle iç içe Osmanlı motifleri işlenerek farklı bir köy konsepti olacak şekilde rehabilite edilip tarihi bir doku kazanan etnoköy'e dönüştürüldü.

da mitolojik öykünün anısına Ayazma'da güzellik yarışması düzenlenir.

BİYOÇEŞİTLİLİK, FLORA-FAUNA

Kazdağı, jeolojik yapısı, iklim çeşitliliği ile Önemli Bitki Alanı (ÖBA) olarak belirlenmiştir. Kazdağı'nda yaklaşık 800 takson ve 29'u yalnızca bu dağa özgü olmak üzere ülke çapında endemik ve nadir 77 bitki türü yer almaktadır.

BAĞCILIK VE ÜZÜMÜN ADASI: BOZCAADA

Ülkemizde köyü olmayan tek ilçe olan Bozcaada'da bağcılık ve şarap

üretimi, 3000 yıllık birikimiyle adanın geçmişten günümüze ulaşan mirası. M.Ö 5.yy'da basılan Tenedos sikkelerinin üzerinde yer alan üzüm salkımları, Homeros'un İlyada'sından Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesine kadar birçok eski yazılı kaynak, bağlılığın bu adada ne kadar köklü olduğunu kanıtlıyor. Adaya özgü dört üzüm türü bulunuyor. Kırmızı olarak Kuntra ve Karalahna, beyaz olarak Çavuş ve Vasilaki. Daha çok sofralık olarak kullanılan Çavuş üzümü, Bozcaada'da en lezzetli örneklerini veriyor.

BOZCAADA AYAZMA PLAJI

Bozcaada her ne kadar deniz ve kıyı turizmi ile ünlenmiş bir ada olmasa da sahip olduğu kıyılar, koylar ve plajlar oldukça önemlidir. Adanın en çok bilinen plajı Ayazma'dır. Uzun kumsalı ve masmavi denizi oldukça etkileyicidir. Ayazmanın yanı sıra Habbele Koyu, Mermer Burnu ve Akvaryum koyu da oldukça ünlüdür.

GÖKÇEADA: GÜNEŞİN EN YAVAŞ BATTIĞI CİTTASLOW ŞEHİRİ

Gökçeada'nın sert kayalıkları ve denizin binyıllardır süren aşındırması sonucunda oluşmuş büyük ve küçük birçok koyu bulunmaktadır. Bunların en ünlüsü Yıldızkoy Türkiye'nin ilk Sualtı Milli Parkı'dır. Laz koyu, Gizli Liman, Yuvalı koyu görülmesi gereken yerlerdir.

Aydıncık Sahili Rüzgâr Sörfü ve Kite Sörf yapanların en gözde yerlerinden biridir. Neredeyse yılın her mevsiminde özellikle balkanlardan gelen turistleri sörf yaparken görebileceğiniz Aydıncık sahili yaklaşık 2 km uzunluğunda ve temiz kum tabakasıyla örtülüdür. Kamp yapma ve çadır kurma olanağı bulunmaktadır.

Kaşkaval Burnu (Peynir Kayalıkları) Üst üste sıralanmış peyniri kalıplarını andıran ilginç kaya oluşumları nedeniyle bu adla anılmaktadır.

Doğa sporları severler için adada bulunmaz fırsatlardan birisi de Dereköy yakınlarındaki Marmaros Şelalesi'dir. Bir adada rastlanabilecek ender güzellikte doğa harikalarından birisidir ve dünyanın en zengin tatlı su kaynaklarına sahiptir.

Tuzgölü, Gökçeada'nın güneyindeki Aydıncık sahilinde yer almaktadır. Değişik minerallerden oluşan Tuz Gölü'nün koyu renkli çamurunun romatizma, kireçlenme, sedef vb. rahatsızlıklara iyi geldiği söylenmektedir.

Şifalı Sularımız

AFRODİT KAPLICASI (KÜÇÜKÇETMİ KAPLICALARI)

Efsaneye göre "cüzam hastalığına yakalanarak güzelliği kaybolan Afrodit, Tanrı Zeus tarafından yanından uzaklaştırılır. Afrodit şifa aramak için, İda Dağı'nda gezerken bir kurdun suyun çıktığı mağaraya girdiğini görür. Buradan çıkan şifalı sularda her gün yıkanan Afrodit cüzamdan kurtularak eski güzelliğine yeniden kavuşur."

Taş ve tahtanın bir arada kullanıldığı tarihi evlere sahip Küçükçetmi oksijen oranı yüksek temiz bir hava ile çam, zeytin ve meyve ağaçları arasında konaklama olanağı sunan kaplıcalar sakin, sessiz ortamlarıyla, sizlere huzur ve sağlık vadetmektedir.

EZİNE KESTANBOL KAPLICASI

Geçmişten bugüne insanlığa şifa dağıtan Kestanbol Kaplıcasının suyu 73 derece olup, suyunun içerisinde kalsiyum ve demir bulunmaktadır. Kestanbol yöresi, Jeolojik yapısı nedeniyle suyunda, havasında ve top-

rağında da yeterli düzeyde radyoaktivite içermektedir.

ÇAN KAPLICASI

Kaplıcalar Çan'ın turizm açısından en önemli değerleri arasındadır. Uluslararası ağda yer alabilecek nitelikteki kaplıcaların termal turizm açısından önemsenen su özelliklerine sahip olması ve tesislerin uluslararası standartlara ulaşmasıyla, sağlıklı yaşam desteği ve şifa arayanlara hizmet etmektedir.

Farklı Turizm Destinasyonlarımız

NİLÜFER GÖLÜ

Biga'nın Kalafat Köyü'nün 3 km. güneybatısındaki göl kümesine halk arasında Dubakadere (Derindere) ve Lipor adı verilmektedir. Göllerdeki nilüfer çiçeklerinin yarattığı manzaralar görülmeye değerdir.

KAZDAĞLARI'NIN ETEKLERİNDEKİ EKOTURİZM MERKEZİ: YENİCE

Çanakkale'nin Yenice ilçesi özellikle sahip olduğu ormanlar ile turizm açısından çok değerli kaynaklara sahiptir. Endemik Kazdağı Gökna'ı (Abies egui-trojani) ve nadir bulunan türler bakımından da dikkat çekicidir. Kazdağı Gökna'ı Troia Antik kentinden almakta ve bu türe sadece Kazdağları'nda rastlanmaktadır.

Yenice, trekking, termal turizm, doğa sporları (paraşüt), kuş gözlemciliği gibi alternatif ve ekoturizm olanakları bakımından bir cazibe merkezidir. Yenice'nin sahip olduğu 13 gölet muhteşem bir doğal görüntü sunmaktadır. Köylerinin tamamı, ziyaretçilerine yürüyüş yapmak, fotoğraf çekmek ve doğal yiyeceklerle ulaşma olanağı sunmaktadır.

ANADOLU MİRASI: TROAS KÜLTÜR ROTALARI YÜRÜYÜŞ PARKURU

Anadolu Mirası: Troas Bölgesi Kültür Rotaları, 2019 Yılında hazırlanmış olan Fizibilite raporunda 3 Bölüm halinde ve toplamda yaklaşık 900 km. olması öngörülen projenin ilk bölümü tamamlanmıştır.

Troas Kültür Rotaları Bölüm 1; Çanakkale merkez Güzelyalı'dan başlayarak Balıkesir sınırında bulunan Mıhlı Şelalesinde sonlanan, 270 km ve 11 etaptan oluşan bir projedir. Açılışı yapılan seyir terasının bulunduğu etap olan Hektor etabı başlangıç olmak üzere sırasıyla etap isimleri; Hektor, Cevat Paşa, Priamos, Akhilleus (Aşil), Yahya Çavuş, Saint Paul (St. Paul), Murad Hüdavendigâr, Aristoteles, Barbaros, Homeros ve Bozcada'yı kapsayan Sokrat İncesu'dur. Uzunlukları 7,5 km ile 62 km arasında değişen etapların; ilin coğrafyasına dağılmış tarihi ve kültürel yapıların ziyaretlerine imkan vermesinin yanında doğal güzelliklerini de seyir imkanı veren nitelikte olması bu projeyi eşsiz kılmaktadır. Proje kapsamında; oturma grupları, seyir terasları, giriş

tagları, mil taşları, fotoğraf öz çekim alanları, bilgi levhaları ve kuş yuvaları gibi doğaya uygun ahşaptan imal edilmiş ürünler yerleştirilmiştir.

TROYA TARİHİ MİLLİ PARKI KARANLIK LİMAN – BİSİKLET YOLU

Üzerindeki antik kentler ve sahip olduğu doğa ve görsel peyzaj özellikleriyle önemli bir yerde bulunan Troya Tarihi Milli Parkı ile Çanakkale il merkezini birbirine bağlayan Karanlık Liman; tarihi ve rekreasyonel özellikleri ve yapılan bisiklet yolları ile öne çıkarak, uluslararası bisiklet yol ağına eklenmiş olup antik tarih, tabyaları ve kıyı şeridini içeren güzergahı sayesinde bölge turizmüne çeşitlilik kazandırmıştır.

1915 Çanakkale Köprüsü

Cumhuriyetimizin 100. Yılıni simgeleyen 2023 metre orta açıklığı ile dünyanın en uzun orta açıklıklı asma köprüsü unvanını elde eden 1915 Çanakkale Köprüsü, 318 metrelik çelik kule yüksekliği ile de 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferimizi vurgulayan bir anıt niteliği taşımaktadır. Bayrağı-

mızın renklerini taşıyan köprü kuleleri ve Şehitler Abidesi'ni yansıtan viyadük ayakları gibi mimarisinde tarihsel ve kültürel birçok simge ile ögeyi barındıran 1915 Çanakkale Köprüsü, çelik kulelerin üzerinde yer alan top mermisi replikaları ile Çanakkale Savaşları'nın unutulmaz kahramanlarından birisi olan Seyit

Onbaşı'yı yad ederken toplam 334 metrelik tepe noktası yüksekliği ile de dünyanın en yüksek kuleli asma köprüsü unvanına sahiptir. Bütün bu özellikleriyle birlikte boğazın yakut gerdanlığı olan 1915 Çanakkale Köprüsü, Çanakkale'yi Anadolu'dan Avrupa'ya geçişte önemli bir üs haline getirmektedir.

Truva Atı

Truva atı, Truva Savaşları'nda Odysseus'un Truva surlarını aşmak ve şehre gizlice girmek için yaptırdığı tahtadan at maketidir. Savaş yaklaşık 10 yıldır sürmektedir. Askerler bıkkın ve yorgundur. Zekası sayesinde Athena tarafından da sevilen Odysseus'un aklına tahtadan bir at yapma fikri gelir. Plana göre Akhalılar savaştan çekiliyor gibi gözüküp, geride çok büyük bir tahta at bırakırlar. Odysseus ve diğer seçkin komutanlar atın içine gizlenirken, diğerleri denize açılıp gemileri Bozcaada'nın arkasına, Troyalıların onları göremeyeceği bir şekilde gizlerler.

Truvalılar tahta atı içeri alırlar. Gece barış kutlamalarıyla eğlenen ve alkölün etkisiyle sızan Truvalılar, atın içindeki Akhalı Savaşçılar tarafından avlanır. Bu sırada Truva'nın surlarına

yaklaşmış olan Akhalı Ordusunun da takviyesiyle Truva Şehri tamamen yıkılır. Çanakkale Merkez Eski Kordonda yer alan Truva Atı, Japon-

ya'da çekilen Troy filminde kullanılan Sanat Objelerinden biri olup, 2004 yılında sergilenmek üzere ülkemize getirilmiştir.

Tarım ve Hayvancılık

Çanakkale yüzölçümünün; % 49'u ormanlar, % 33'ünü tarım yapılan arazi, % 3'ünü çayır ve meralar, % 15'i kültür dışı araziler kaplamaktadır. Tarım yapılan araziler açısından **Çanakkale'de üretilen 115 farklı bitkisel ürün içerisinde 65 bitkisel ürün ekonomik öneme sahiptir.** Üretimi yapılan 47 bitkisel ürün, üretim miktarı bakımından ülkemizde ilk 10 sırada yer almaktadır. Bunların başında; nektarin, salçalık biber, yulaf ve şeftali gelmektedir. Ayrıca sebze, meyve, tahıl ve bitkisel ürünler arasında domates, ayçiçek yağı, bakla, incir, badem, çeltik, golden ve Grannysmith elma, şaraplık üzüm üretim oranlarının yüzdesiyle Türkiye genelinde üst sırada bulunmaktadır.

İlçelerine göre dağılımına baktığımızda Ayvacık zeytin ve zeytinyağı, Bayramiç elma ve nektarin (Bayramiç Beyazı), Bozcaada bağcılık, Ezine hayvansal ürünler ve zeytin, Gelibolu su ürünleri, Gökçeada organik tarım, Lapseki şeftali ve kiraz, Yenice ise kırmızı biber ve çilek üretiminde öne çıkmaktadır.

Tarım alanında Çanakkale'de Ezine Peyniri, Bayramiç Beyazı, Yenice Kapya Biberi, Bayramiç Elması, Geyikli Zeytinyağı, Bayramiç Helvası, Bozcaada Çavuş Üzümü, Bayramiç

Zeytinyağı, Lapseki Şeftalisi coğrafi tescil alan ürünler olarak ön plana çıkmaktadır.

Çanakkale ilinin önemli geçim kaynaklarının başında hayvancılık gelmekte olup, ilde 222.691 adet Büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan sayısı bakımından Çanakkale iller sıralamasında 29. sıradadır. İlde 850.466 adet Küçükbaş hayvan vardır. Çanakkale küçükbaş hayvan bakımından iller sıralamasında 26. sıradadır.

Hayvancılıkta süt üretimi önemli bir yer tutmaktadır. İlimizde 2019 yılında 321.266 ton büyükbaş hayvan süt üretimi, 33.857 ton küçükbaş hayvan süt üretimi gerçekleşmiştir. İlimiz Büyükbaş hayvan süt üretiminde 22., Küçükbaş hayvan süt üretiminde ise 21. sıradadır.

Ayrıca kümes hayvancılığı ve arıcılık da Çanakkale halkının önemli geçim kaynakları arasındadır.

Çanakkale ilinde su ürünleri üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. Saroz körfezi, Edremit Körfezi ve Gökçeada- Bozcaada çevresi su ürünleri avcılığı açısından önemlidir.

Türkiye genelinde Kooperatifleşme oranı %37 civarında iken, ilimizde bu oran 376 adet kooperatif sayısı ile %65'tir.

TÜİK 2020 verilerine göre Çanakkale Türkiye sıralamasında; Kişi başı bitkisel üretim değerinde 4., Kişi başı canlı hayvan değerinde 25., Kişi başı hayvansal ürünler değerinde 16., Organik bitkisel üretiminde 27. sıradadır.

Organik Üretim kapsamında; Gökçeada ve Bozcaada'da organik zeytinciliğin geliştirilmesi, organik arıcılığın, organik bağcılığın, organik sebzeciliğin, organik meyveciliğin ve organik hayvancılığın geliştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Sanayi ve Ticaret

Çanakkale ili ekonomisinde, tarım ve hizmetler sektörünün en önemli faaliyet olmasının yanında son yıllarda tarıma dayalı sanayi kollarının gelişmesiyle birlikte ekonomide sanayinin payı artış göstermektedir. TÜİK verilerine göre, Türkiye'de kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 8.598 \$ iken Çanakkale'de kişi başına GSYH 9.830 \$'dır. Çanakkale kişi başına GSYH bakımından Türkiye'de 7. sırada yer almaktadır. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre Çanakkale 20. sırada olup sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından ülke ortalamasının çok üzerinde olduğu söylenebilir. Sana-

yinin büyük bir bölümü Çanakkale ve Biga'da yer alan Organize Sanayi Bölgelerinde toplanmaktadır.

İlin son yıllardaki en önemli yatırımlarında biri olan, Çanakkale'nin ticari hayatını değiştirecek, bölgenin ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlayacak olan, çevreye saygılı, yeşil odaklı, modern ve prestijli bir üretim merkezi olarak planlanan 1.360.000 dönüm alan üzerine kurulu, içinde muhtelif büyüklükte 91 sanayi parseline sahip ve ilk fabrikanın temellerinin atıldığı Ezine Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'dir.

Ayrıca Ayvacık İlçesinde kurulması planlanan, Çanakkale'yi kısa sürede sera üssüne dönüştürecek ve Çanakkale'nin tarım alanında ihracatına ivme kazandırıp uygun fiyatlı tarım ürünlerini de vatandaşlara

ulaştıracak olan Jeotermal Enerji ile Isıtmalı Sera Organize Sanayi Bölgesi ile Çan İlçesinde kurulması planlanan OSB'ye ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

İlde; Çanakkale, Biga ve Gelibolu olmak üzere 3 adet ticaret ve sanayi odasına kayıtlı yaklaşık 11 bin üye bulunmaktadır. Bunun yanında, Çanakkale Merkez ve Biga olmak üzere 2 adet ticaret borsası bulunmaktadır. Ayrıca İlde 7 adet küçük sanayi sitesinde 1.445 işyerinde yaklaşık 5 bin kişi istihdam edilmektedir.

Çanakkale'nin dış ticaret hacmine bakıldığında, Çanakkale'de üretim ve ihracat yapan firmaların bir kısmının ihracatının, farklı gümrüklerden gerçekleştirilmesi nedeniyle ithalat yaklaşık 2 Milyar \$, ihracat ise yaklaşık 2,5 Milyar \$ civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Çanakkale'de, il sınırları içine yayılmış tarıma dayalı sanayi kollarının yanı sıra; İl Merkezinde Dardanel Gıda A.Ş., Biga'da Çelik Enerji Tersane Ulaşım A.Ş. (İÇDAŞ), Doğtaş-Kelebek ve Çavuşköylü Mobilya, Çan'da Kale Seramik Çanakkale Kalebodur A.Ş., Çan Linyitleri İşletmesi, 18 Mart Çan Termik Santrali, Ezine'de Akçansa Çimento Sanayi A.Ş., Bayramiç'te Tahsildaroğlu Süt Ürünleri Sanayi Ticaret A.Ş. ve Ezine İlçesinde süt ve süt ürünleri işletmeleri öne çıkan sanayi kuruluşlarıdır.

İstanbul Sanayi Odası tarafından yayımlanan 2020 yılı raporlarına göre Çanakkale'de faaliyet gösteren; İÇDAŞ Çelik, AKÇANSA, Kale Havacılık Sanayi A.Ş., İÇDAŞ Elektrik, Dardanel Gıda A.Ş., Doğtaş-Kelebek Mobilya Türkiye'nin İlk 500 ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşları arasında yer almaktadır.

Eğitim Demografisi

TÜİK verilerine göre, ildeki 6 yaş üzeri nüfusun okur-yazar oranı %98,88'dir. Çanakkale iller sıralamasında 2. sırada yer almaktadır. Erkek okur-yazar oranı 14. sırada, kadın okur-yazar oranında ise 2. sırada yer almaktadır. Çanakkale demografisinin okur-yazar oranları bakımından ülke sıralamasında iyi yerde olduğu söylenebilir.

Özellikle kadınların okuma yazma oranı ülke ortalamasının oldukça üzerindedir.

İlin tek yükseköğretim merkezi olan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi; 18 fakülte, 3 yüksek okul ve 13 Meslek Yüksek Okulu

ile 1 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 44 Araştırma Merkezi, 1 Teknopark, 1 Gözlemevi, 1 Tıp Fakültesi Hastanesi, yaklaşık 2.000 kişilik akademik kadrosu ve 48.000 öğrencisi ile hızla büyümeye eğitim ve sağlık başta olmak üzere ilin birçok alanına katkılar sunmaya devam etmektedir.

Çanakkale Mutfağı ve Gastronomisi

Kent nüfusu asli olarak Yörük, Manav (Yerli) ve Türkmenlerden oluşmakla birlikte Balkanlardan, Kafkasya'dan ve Ege adalarından göçen topluluklar olan; Çerkezler (Adıgeler), Kumuklar, Çeçenler, Aphazlar, Pomaklar, Boşnaklar, Romanya Tatarları, Balkanlardan göçenler kentin kültürüne ve mutfağına önemli katkılarda bulunmuş

olup huzur ve barış içerisinde yaşamaktadırlar.

Çanakkale yemek kültürünü etkileyen başat unsurlardan biri de bölgenin iklim ve coğrafi özelliklerine bağlı olarak gelişen tarım ve hayvancılıktır. Çanakkale'de tarımsal faaliyetin başlıca ürünleri: Zeytin, ayçiçeği, üzüm, sebze (domates, biber, patlıcan, fasulye, börülce,

bakla, karnabahar, kabak, pırasa, kereviz vb.), meyve (kiraz, şeftali, elma, erik, karpuz vb.) ve tahıllardan (pirinç, buğday, arpa, mısır vb.) oluşmaktadır. Bu ürünler Çanakkale mutfağının ana girdileri arasındadır. Yine mutfağın ana girdileri arasında yer alan et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünler, yörede yürütülen hayvancılık faaliyetlerinin etkilerini

taşımaktadır. Büyükbaş hayvancılığın (inek, manda vb.) yanı sıra küçükbaş hayvancılık (koyun, keçi) Çanakkale'de sürdürülmekte olan başlıca hayvancılık faaliyetleridir.

Çanakkale yemek kültürünün belirleyici unsurlarından biri de oldukça uzun olan kıyı şerididir. Yörede yürütülen balıkçılık faaliyetleri, Çanakkale'de mutfak kültürünün şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Balık çeşitleri (Sardalye, Mezgit, Palamut, Lüfer, Levrek...), midye, karides, kalamar, ahtapot, deniz börülcesi gibi deniz mahsulleri, Çanakkale mutfak girdileri arasında yer almaktadır. Yine iç bölgelerdeki tatlı sularda avlanan balıklar, besin çeşitliliğinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Akdeniz ve Karadeniz iklim özelliklerinin bir arada görülmesi coğrafyamızda, farklı otların ve mantarların yetişmesine olanak sağlamaktadır. Çeşitli otlar (şevketi bostan, kuzu kulağı, labada, ısırgan otu, semiz otu, tere, vb.) ile mantarlar (melki, kavak mantarı, çimen mantarı, ayı mantarı, kuzu göbeği vb.) Çanakkale mutfak kültüründe müstesna bir yer sahiptir.

Bölgede yaygın olan avcılık kültürü nedeniyle av hayvanları mutfak girdileri arasında yer almaktadır. Tavşan, bıldırcın, keklik, ördek gibi hayvan etlerinden yapılan yemekler mutfak kültürünün çeşitlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Mevsimlik kutlamalar ve özel günlerde yapılan sunular Çanakkale yemek kültürü içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Hıdırellez, Köy Hayırları, düğünler (sünnet, evlilik) ve doğum-ölüm törenlerinde yapılan yemekler mutfak kültürü içerisinde anılması gereken tören yemekleridir.

Keşkek, düğün çorbası, helva, yahni, pilavlar, mantılar, gelin çöreği, ilk adım çöreği bunların başlıcaları arasındadır.

Beslenme kültürü içerisinde yer bulan ve günümüzde çarşı mutfağı olarak adlandırabileceğimiz ürünlerden, yerel mutfağımızda bilinirliği olan ürünler de bulunmaktadır. Peynir helvası, Bayramiç tahin helvası, Biga köftesi, Biga peynir tatlısı, Ezine peyniri, EfiBadem kurabiyesi, Kasap sucuğu, oğlak çevirmesi bunlardan birkaçıdır.

Çanakkale Yemeklerinden Bazı Örnekler:

Çorbalar: İskorpit Çorbası, Akya Çorbası, Ovmaç Çorbası, Ekşimik İslaması, Düğün Çorbası, Kaşa Çorbası, Bakla Çorbası, Balkabak Çorbası, Ispanak Çorbası

Yemekler: Yuvalak Aşı, Topalak Aşı, Ot Banağı, Ekşili Diken, Isırgan Yemeği, Luçeno, Pirinçli Labada, Yumurtalı Rakı Otu, Pirinçli Yemek, Çırtma, Çıplak, Melki Yemeği, Tava da Melki, Yoğurtlu Ispanak

Sarmalar-Dolmalar-Pilavlar: Bulgurlu Labada Sarması, Pancar Yaprak Sarması, Piring-Bulg. Yaprak

Sarması, Kapama, Patlıcan Kapaması, Lüfer Pilavı, Patlıcanlı Bulgur Pilavı, Midye Dolma

Hamur İşleri: Mafiş, Pirahu, Kuskus, Metez, Kuş Kanadı, Kirde, Tarhana Böreği, Düğün Böreği, Göceli Kıvrım Börek, Peynirli Kıvrım, Akıtma

Köfteler: Melki Köftesi, Börülce Köftesi, Kabak Köftesi, Soğan Köftesi, Patates Köftesi

Deniz Ürünleri: Sardalye Kebap, Tuzlu Balık, Sardalye Buğulama, Sardalye Pilakisi, Fırında Palamut, Palamut Izgara, Papaz Yahni, Sarpa Dolma

Mezeler-Salatalar: Deniz Börülcesi, Yağlı Biber, İç Bakla, Bakla Yaprak Salatası, Yoğurtlu Bakla Karıştırması, Yoğurtlu Havuç, Turplu Yoğurt, Egşili, Fasulye Piyazı

Turşular: Yağlı Turşu, Kıtır Turşusu, Ahlat Turşusu, Biber Turşusu, Kırmızı Biber Turşusu

Tatlılar: Peynir Helvası, Fırınlanmış Peynir Helvası, Kadayıflı Baklava, Samsa, Oturtma Tatlısı, Burma Tatlısı, Büzme, Bardak Tatlısı, Saraylı, Aşure, Ballı Gatmer, Mafiş, Hanım Göbeği, Topalak Tatlısı, Erik Yahnisi, Kaçamak

Reçeller: Ayva Reçeli, Çilek Reçeli, Böğürtlen Reçeli, Elma Reçeli, Erik Marmelatı, Erik Reçeli, İncir Reçeli, Kiraz Reçeli, Kuş Üzümlü Reçeli

İçecekler: Erik Hoşafı, Kızılık Hoşafı, Kayısı Kompostosu

Diğer Yiyecekler: Göce, Yuvalak, Tarhana, Kuskus, İncir Kuru, Ekşimik, Erişte, Mangırcık, Biber Kurutması, Pul Biber, Kuru Domates, Rendeli Domates, Erik Kuru, Pestil, Keçi Peyniri, İnek Peyniri

Çanakkale'nin Panayırıları, Festivalleri ve Köy Hayırları

Panayırılar: Alışveriş ve eğlence amacıyla ilçe ve il merkezlerinde her yıl belli tarihlerde ve mekanlarda gerçekleştirilen etkinliklerdir. Geçmişte, ulaşım olanaklarının sınırlı olduğu zamanlarda, çevre köylülerinin yıllık ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşıladıkları panayırılar, aynı zamanda önemli eğlence mekanlarıdır. Günümüzde, eski önemini kaybetmiş görünmekle birlikte halen devam ettirilen panayırılar bulunmaktadır.

Köy Hayırları: Hayır/Köy Hayırı/Hıdırellez Hayırı/Çiftçi Cemiyeti Hayırı gibi adlarla anılan ve Çanakkale ilinde oldukça yaygın olan ve genellikle Mayıs-Haziran ayları içerisinde yapılan bu uygulamaya, köyün tamamı ve çevre köyler katılmaktadır. Baharı karşılama, yıllık tarımsal faaliyet-

lerin bereketli geçmesi, geçmişlerin ruhunu anma, felaketlerden kaçınma gibi saiklerle gerçekleştirilen bu toplu yemek töreninde mevlit okutulmakta ve ana yemek olarak keşkek ya da pilav dağıtılmaktadır.

Bozcaada Bağ Bozumu Festivali şenliğinde eski gelenekleri hatırlamak adına birçok etkinlik düzenleniyor. Eylül ayı ilk haftasında düzenlenen festivalin ilk günü adadaki şarap üreticilerinin bağlarında düzenledikleri sembolik bağ bozumuyla başlıyor. Bağcılar ve festivale gelenlerle birlikte traktörlere binilip bağlara gidiliyor ve burada üzümler toplanıyor. Geçmişte olduğu gibi toplanan üzümler at, eşek ve traktörlerle Bozcaada meydanına getiriliyor.

Bozcaada yerlileri ev yapımı şarapları, reçelleri ve takıları ve daha pek çok ürünü satıyor. Festival süresince adada konserler ve yarışmalar düzenleniyor. Yarışmalarda adanın genç kızları arasından Üzüm Güzeli ve adanın en iyi Çavuş Üzümlü seçiliyor.

Somut Olmayan Kültürel Miras: Geleneksel El Sanatlarımız

ÇANAKKALE SERAMİĞİ

Yapılan araştırmalar Çanakkale seramiğinin oldukça eski olduğunu göstermektedir. Geçmişten günümüze, fonksiyonel araç-gereçlerin yanı sıra, süs ve dekoratif amaçlı eşyalar da üretilmiştir. Çanakkale seramiklerinde, tabak-çanak gibi yemek servisi araçları, testi, fincan, ibrik gibi sıvı taşıma kapları ile duvar tabakları ve çeşitli kullanım araç-gereçleri gibi oldukça geniş bir ürün çeşitliliği bulunmaktadır. At ve ördek başlı testiler, simit testi başta olmak üzere kâse ve çanaklar Çanakkale seramiğinin en karakteristik formlarıdır. Özellikle tek fırça olarak bilinen Çanakkale seramiğine özgü desenler, duvar tabaklarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yelkenli/gemi, balık ve eski mimari yapıları evler, kullanılan diğer

yaygın desenler arasındadır. Çanakkale seramiklerinin sırlanmasında beyaz renkte olan astar dışında kullanılan başlıca renkler; Şerabi (kahverengi), Çanakkale Yeşili ve Çanakkale Sarısı'dır.

Çanakkale seramiğinin geleneksel temsilcilerinden biri olan İsmail BÜTÜN, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında Yaşayan İnsan Hazinesi ilan edilmiştir.

KISPETÇİLİK

Yağlı güreşlerin en önemli unsurlarından biri kispettir. Kispet, deriden yapılan özel bir yağlı güreş giysisidir. Bu giysinin yapımı oldukça zor ve maharet gerektiren bir iştir. Ülkemizde kispet yapan ustaların son temsilcisi

olan İrfan ŞAHİN, Biga ilçesinde yaşamakta ve mesleğini burada icra etmektedir. İrfan ŞAHİN, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında ülkemiz adına Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) olarak ilan edilmiştir.

Tabaklanmış dana derisi ile dikilen kispetin yapımı oldukça zahmetli ve zaman gerektiren bir uğraştır. Tabaklanmış dana derisi, kalıplar kullanılarak çizilir ve kesilerek hazırlanır. Bacak, kasnak, hazne, kemer gibi bölümlerden oluşan kispet, bu parçaların makine ve el dikişiyle birleştirilmesi sonucunda üretilmektedir.

HALICILIK

Ülkemizde yaygın olan geleneksel halı ve kilim dokumacılığının Çanak-

kale’de özgün örnekleri bulunmaktadır. Ayvacık Halıları olarak bilinen ve adını Ayvacık ilçesinden alan halılar, ülkemizde ve uluslararası alanda oldukça tanınmaktadır. Ayvacık halılarında organik motifler geometrik formulu kullanılır. Sekiz kollu ve sekizgen içine alınmış yıldızlar, kareler, dikdörtgenler, kanca motifleri hâkimdir. Ayvacık halılarında koyu – açık kırmızı, koyu – açık mavi, koyu – açık yeşil, tetra, sarı, turuncu ve siyah renkler kullanılır.

Yenice, geleneksel halıcılığın öne çıktığı ilçelerdendir. Avunya Halıları olarak da bilinen yöre halılarının; *Sandık Halı, Allı Halı, Muşamba Halı, İmam Suyu Halı, Âşık Kavuşturan* gibi adları vardır. Yörede halılar desenlerine göre isim alırlar.

Halıcılığıyla öne çıkan diğer bir ilçe ise Çan’dır. *Çan halıları, desenleri madalyonlu veya ulama olmak üzere gruplandırılabilir. Eski ve yeni İmam Suyu, Deve Tabanı, Empirme, Kavgalı, Kaymakam Parkı, Muşamba, Tek Tek* bu halı desenlerinden bazılarıdır.

BABAKALE BİÇAKÇILIĞI

Ülkemizin en batısındaki Bababur-nu’nun uç kısmında yer alan Ayvacık ilçesine bağlı bir köy olan Babakale, bu özelliğinin yanı sıra bıçakçılığıyla çevrede bilinen önemli merkezlerden biridir. Bıçakçılıkla uğraşan ustalar, Babakale bıçakçılığının geçmişini 1720’li yıllarda yapılan kale ile başlatmaktadırlar. Kale yapımı bittikten sonra kaledeki askerlerin kılıç, kama ve benzeri silah ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ilk ustaların Kazakistan’dan getirilerek, Babakale’ye yerleştirildikleri ifade edilmektedir.

Babakale’de, bir zamanlar sayıları on sekize ulaştığı söylenen atölyelerde üretilen kılıç, kama ve bıçakların, buradaki limandan gemilerle, Suriye’den Mısır’a kadar birçok yere gönderildiği belirtilmektedir.

Kınlı ve desenli olan Babakale bıçakları, sap yapısına göre; kulaklı, kulaksız, kabızlı olarak; büyüklüğüne ve işlevine göre ise, meyve bıçağı (14-18 cm), -daha çok çobanların kullandığı- bel bıçağı (20.5-22 cm), avcı bıçağı (25 cm), kurban bıçağı (30-35 cm) şeklinde isimlendirilmektedir.

BEZ DOKUMA

Günümüzde giderek kaybolan dokuma örneklerinden biri de bez dokumalarıdır. Geçmişte yöredeki tezgâhlarda dokunarak hazırlanan giysiler, geleneksel yaşamın önemli unsurları iken günümüzde giderek yerini hazır fabrikasyon ürünlere terk eden el dokuması kumaşların ve onlardan üretilen giysilerin çok az örnekleriyle karşılaşmaktayız. İlde, bu el dokuması bez üretimini yapan köyler arasında Bayramiç ilçesine bağlı Dağahmetçe, Ayvacık Misvak yer almaktadır.

Mekikli dokuma yapılan bu tezgâhlarda; çarşaf, yörük donu, göğnek (gömlek), bel ehram (ihram), göçebe sayısı, pişkir (havlu) gibi geleneksel yörük giyimine ait giysiler ve çarşaf dokunmaktadır.

KAŞIK YAPIMI

İlde yaygın olarak görülen el sanatlarından biri de tahta kaşık yapımıdır. Geçmişte hemen her köyde yapılan bu tahta kaşıkları günümüzde yapan sınırlı sayıda usta kalmıştır.

Tahta kaşıkların yapımında akçaağaç kullanılmaktadır. Ağacın işlenmesinde keser, oygu ve bıçaklar kullanılmaktadır. Zımpara ile yüzeyi düzelten kaşıklar genellikle ilçe pazarlarında satılmaktadır.

SEPETÇİLİK

Çanakale’de yaygın olarak karşılaşılabileceğiniz el sanatlarından biri de sepetçiliktir. Sepet örücülüğü, Biga İlçe Merkezi ve Ağaköy, Çan İlçe Merkezi Güngören Mahallesi, Gelibolu İlçesi Evreşe Beldesi’nde yoğun olarak görülmektedir.

Sepet örücülüğünde genellikle saz ve bazı ağaç dalları kullanılmaktadır. Geçmişte meyve, sebze ve taşıma aracı olarak kullanılan sepetler, günümüzde dekoratif amaçlı olarak da kullanıldığından oldukça çeşitlenmiştir.

DEVE SÜSÜ YAPIMI

Deve güreşleri, Çanakale’de ilgi çeken etkinliklerin başında gelmektedir. Deve güreşlerine katılan develer büyük bir özenle süslenirler. Çanakale’deki develerin süslerini, Çan ilçe merkezinde yaşayan Gürer ailesi üretmektedir.

Deve süslerini oluşturan takımın ana parçaları; *aşırtma, ibik, aynalı arka süs* (2 adet) ve boyunluktan (muskalık) oluşmaktadır. Bunların dışında, tercihe bağlı olarak boyun aşirtması, paça, başlık, zilgor gibi parçalar da deveye takılmak üzere üretilebilmektedir. Deve süslerinin ana malzemelerini, halı, bez, orlon ip, boncuk, pul, zil, yılanbaşı (deniz kabuğu), keçe, deri kemer, demir toka, ayna oluşturmaktadır.

